

Twee architecten over duurzaam ontwerpen

Van dilemma

Marnix van der Meer (boven) en Ronald de Graan

Hun bureaus – Zecc Architecten en RAU – profileren zich nadrukkelijk in de markt voor duurzame architectuur. Marnix van der Meer en Ronald de Graan verzorgden tijdens het Groene Lente Festival gezamenlijk een presentatie over de dilemma's en kansen van een 'duurzaam ontworpen' gebouw, wat dat ook moge zijn. Niet om daarmee antwoorden te geven, maar vooral om discussie los te maken. Op verzoek van PRO lichten ze hun vier vraagstellingen nogmaals toe.

1 - Bij duurzaam ontwerpen gaat het niet alleen om het gebouw zelf. Minstens net zo belangrijk is de vraag of en hoe je de duurzaamheid ervan wilt communiceren naar de gebruikers en bezoekers.

Marnix van der Meer: "Anders gezegd: is duurzaamheid alleen een papieren kwestie – het gebouw krijgt achteraf de positieve GreenCalc-score – of kun je er meer mee doen? Wat ons betreft is communiceren over duurzaamheid net zo belangrijk als de duurzaamheid zelf. In Haarlem hebben we bijvoorbeeld in de oude Droste-silo voor een communicatieadviesbureau tafels ontworpen die gemaakt zijn uit oude telefoonpalen. Ook zijn er oude autodeuren in het interieur verwerkt. Niet in originele staat, maar door ons hergebruikt en bewerkt tot iets nieuws. Dat is zinvoller dan een berg autobanden op elkaar knallen en zeggen: dat is een bank. Je moet natuurlijk oppassen dat het

De tweede categorie zijn de gebouwen uit de jaren zestig, zeventig en tachtig uit de vorige eeuw. Slopen daarvan is makkelijker en gebeurt sneller, maar beter is het om eerst na te gaan: wat kunnen we nog met deze gebouwen? Het debat hierover is momenteel volop gaande en iedereen lijkt ervan doordrongen dat we serieus naar de mogelijkheden moeten kijken. Opvallend genoeg is het juist de jonge generatie die behoefte heeft aan gebouwen die iets zeggen over de cultuurhistorie van vroeger en een bepaalde tijdlaag verbeelden. Soms is een crisis nodig om iets te laten kantelen; hopelijk is dat nu het geval met de manier waarop we met onze bestaande gebouwenvoorraad omgaan. Onze toegevoegde waarde als architect bestaat erin dat wij de bestaande kwaliteiten van een gebouw kunnen onderzoeken en onze opdrachtgever duidelijk kunnen maken welke waarde het gebouw heeft c.q. kan krijgen.

naar doorbraak

Tekst Kees de Graaf Beeld Jean van Lingen

geen hippe gimmick wordt, maar wij denken dat wanneer gebruikers en bezoekers van een gebouw geconfronteerd worden met de kansen die duurzaamheid biedt, ze zelf ook anders in het leven gaan staan. Zeker in dit tijdperk waarin we ons bevinden: de overgangsfase naar een werkelijk duurzame samenleving, maar waarin duurzaamheid nog lang niet vanzelfsprekend is."

2 - Hergebruik, herbestemming of slopen? In Nederland staan miljoenen vierkante meters kantoorruimte leeg, wat doen we ermee?

Marnix van der Meer: "In dit debat over nieuwe ideeën voor oude gebouwen zijn er ruwweg twee soorten situaties. Categorie één zijn de monumentale gebouwen; daarbij is sloop niet aan de orde. Het gaat dan vooral om hergebruik of zelfs herbestemmen. Een urgente opgave, aangezien er veel monumenten in Nederland leeg staan. Daar moeten we dus iets aan doen: duurzaam ingrijpen, om een tweede leven mogelijk te maken. Dat geldt ook voor het onderdeel energie. Als we daar niets aan doen, dan worden deze oude gebouwen in de toekomst onbetaalbaar door de torenhoge energielasten. Het is de kunst om hier het goede evenwicht in te vinden: *dare and care* noemen we dat. Aan de ene kant de durf hebben om een gebouw aan te pakken, aan de andere kant er wel goed voor zorgen dat de kwaliteit behouden blijft en waar mogelijk wordt versterkt.

Veel opdrachtgevers vinden het lastig om door een bestaande situatie 'heen te kijken': wij kunnen ze daarmee helpen."

3 - Energiebesparing in monumenten: waar de grenzen van de groene ingreep?

Ronald de Graan: "Dit thema hebben we geagendeerd om mensen bewust te maken van de keuzen die je kunt maken in de aanpak van een monument. Met Zecc hebben we gewerkt aan de renovatie van een monumentale villa en daar hebben we er bijvoorbeeld bewust voor gekozen niet de maximale isolatie aan te brengen. Daarmee zouden we de monumentale status aantasten. In plaats van de energievraag te verminderen, is er hier voor gekozen om op ingenieuze wijze duurzame energie te genereren. Dat vraagt per project om secuur maatwerk. In het geval van deze villa stelde Zecc voor om het bouwafval van een te slopen deel van het gebouw te vergruizen en te verwerken in een nieuwe stuclaag. Een interessant initiatief, maar de vergruizer was op locatie niet beschikbaar en dat zou verscheppen van het bouw materiaal betekenen. Dan moet je jezelf afvragen: wil ik het dan nog wel? In dit geval is ervoor gekozen het wel te doen, ook om een statement te maken over deze nieuwe techniek en de visie dat bestaande gebouwen als 'materiaalbank' functioneren, waarbij je de aanwezige materialen in een technische levenscyclus hergebruikt."

Marnix van der Meer:
'Wanneer gebruikers en bezoekers van een gebouw geconfronteerd worden met de kansen die duurzaamheid biedt, gaan ze zelf ook anders in het leven staan.'

Ronald de Graan:
'Je kunt prima een levensvatbaar gebouw maken, zonder dat alle maatregelen resulteren in een nog hogere score.'

4 - Denken op korte termijn versus investeren op lange termijn: de dilemma's van de huidige ontwikkelpraktijk.

Ronald de Graan: "In de huidige praktijk lopen we tegen allerlei wetten en regels aan die nog niet zijn aangepast aan de ontwikkelingen van de laatste tijd. Neem bijvoorbeeld de manier waarop ontwerpers worden gehonoreerd voor hun diensten. Wanneer je als architect een kleiner gebouw ontwerpt, met een betere bruto/netto-verhouding, dan word je gekort op je honorarium, omdat dat gekoppeld is aan de totale bouwsom. Het zou daarom beter zijn om naar prestatie betaald te worden. Denk bijvoorbeeld aan de energieprestatie van een gebouw: wie daar creatieve oplossingen voor weet aan te dragen, moet daarvoor beloond worden. Het is een gedachte - zo merkten wij in de zaal tijdens het festival - die ook bijvoorbeeld projectontwikkelaars aanspreekt. Zij worden namelijk in de praktijk nu soms geconfronteerd met starre architecten die niet binnen het programma blijven en alleen maar méér willen bouwen om hun honorarium op te hogen. Een ander dilemma is de totale fixatie die sommige opdrachtgevers momenteel aan de dag leggen om een bepaalde milieuscore met hun gebouw te halen. Dan is de ambitie wel goed, maar slaat het te ver door. Sommige van onze ontwerpvoorstellen worden dan van tafel geveegd onder het mom van 'Daar wordt onze score niet beter van'. Dat stuit ons tegen de borst. Je kunt prima een levensvatbaar gebouw maken, zonder dat alle maatregelen resulteren in een nog hogere score. Staar je daar niet op blind. In datzelfde kantoor in Haarlem gaan 's avonds en in het weekend de tafels aan lieren omhoog en wordt de ruimte gebruikt voor andere doeleinden: yoga-les, tentoonstellingen, lezingen, et cetera. Dit soort ideeën laat zich niet zo makkelijk in een score vangen. Staar je daar dus niet blind op."

Meer lezen: www.zecc.nl / www.rau.eu

